

AGNIESZKA KANIA¹

Z PROBLEMATYKI USTAWOWYCH WSKAZAŃ WYMIARU KARY DYSCYPLINARNEJ WOBEC POLICJANTÓW. ROZWAŻANIA NA TLE POGLĄDÓW PREZENTOWANYCH W ORZECZNICTWIE SĄDÓW ADMINISTRACYJNYCH

Elementy kształtujące dyscyplinarny wymiar kary

Determinanty odpowiedzialne za ukształtowanie dyscyplinarnego wymiaru kary wobec policjantów posiadają wyraźnie niejednolity charakter. Zasygnalizowane już w ten sposób ich wewnętrzne zróżnicowanie oddaje — wyodrębniany oraz aprobowany na płaszczyźnie odpowiedzialności represyjnej — tradycyjny podział na zasady, dyrektywy oraz okoliczności wpływające na wymiar kary². Podejmując próbę objaśnienia wskazanych pojęć wydaje się, że nie sposób byłoby w tym miejscu pominąć znaczenia, jakie nadano im w piśmiennictwie karnistycznym³. Definiując zatem za-

¹ Dr n. praw. Agnieszka Kania — adiunkt w Katedrze Prawa Karnego i Postępowania Karnego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Zielonogórskiego. Autorka kilkunastu publikacji naukowych, poświęconych zagadnieniom prawa karnego materialnego oraz prawom człowieka, w tym monografii *Prewencja ogólna jako dyrektywa sądowego wymiaru kary. Rozważania na tle kodeksu karnego*. Zainteresowania badawcze: sądowy wymiar kary, prawnokarna ochrona życia ludzkiego, odpowiedzialność karna nieletnich, socjologia oraz filozofia prawa.

Adres do korespondencji: <a.kania@wpa.uz.zgora.pl>.

² Zob. S. Wronkowska, M. Zieliński, Z. Ziemiński, *Zasady prawa. Zagadnienia podstawowe*, Warszawa 1974, s. 96–97.

³ Na temat uwzględnienia przepisów karnomaterialnych w ramach postępowania dyscyplinarnego; zob. P. Józwiak, *Stosowanie materialnego i procesowego prawa karnego w postępowaniu dyscyplinarnym policjantów (zarys problematyki)* [w:] P. Józwiak (red.), W.St. Majchrowicz, *Odpowiedzialność dyscyplinarna w Policji. I Seminarium Prawnicze w Pile z cyklu „Odpowiedzialność dyscyplinarna w służbach mundurowych”*, Piła 2011, s. 23 i nast. oraz lit. tam podana; także: W. Kozielowicz, *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów, prokuratorów, adwokatów, radców prawnych i notariuszy*, Warszawa 2012,

sady dyscyplinarnego wymiaru kary należałoby w rezultacie stwierdzić, że stanowią one: „[...] idee kształtujące dany system, które mają znaczenie normatywne w tym sensie, że regulują [...] sposób rozstrzygania kwestii związanych ze stosowaniem przepisów o orzekaniu kar [...]”⁴. Posiłkując się powołaną interpretacją karnistyczną, można by przyjąć również, że wyróżnione dyrektywy to z kolei ustawowe wskazania, którymi organ dyscyplinarny powinien się kierować przy wymiarze kary⁵. Z powyższych ustaleń wynika, że o ile zasady stanowią jedynie ogólne reguły o charakterze normatywnym, na których powinien opierać się każdy jednostkowy akt wymiaru kary, o tyle uwzględnienie wspomnianych dyrektyw wymaga już zwrócenia uwagi na szereg okoliczności, związanych z czynem i osobą obwinionego. W świetle zaprezentowanego ujęcia zasady wymiaru kary wyznaczają zatem jedynie pewne kierunki przyjęcia określonych rozwiązań, natomiast dyrektywy dotyczą wyboru już wyinterpretowanej normy, wynikającej z regulacji ustawowej⁶.

Ponadto katalog czynników zawężających swobodę organu dyscyplinarnego w zakresie wymiaru kary uzupełniają przewidziane ustawowo okoliczności, które — odnosząc się do obwinionego bądź do jego czynu — wpływają również na proces doboru określonej reakcji dyscyplinarnej⁷. Wspomniane okoliczności można przy tym podzielić na trzy zasadnicze grupy. W pierwszej kolejności uwagę zwracają okoliczności wskazane w art. 134h ust.1 ustawy o Policji, które — w przeciwieństwie do ustawowych okoliczności wpływających na zaostrzenie oraz złagodzenie wymiaru kary (art. 134h ust. 2 i 3 ustawy o Policji) — nie mają charakteru zamkniętego. Ich *de facto* janusowe oblicze sugeruje ponadto, że jedynie *in concreto* mogą przemawiać na korzyść bądź na niekorzyść obwinionego. Poza dyskusją pozostaje, że komentowana regulacja eksponuje najbardziej typowe i powtarzalne czynniki, które — jak można przypuszczać — znajdują swoje urzeczywistnienie na płaszczyźnie wszystkich rozstrzyganych spraw dyscyplinarnych. Zgoła odmiennym, gdyż zdecydowanie bardziej ukierunkowanym, charakterem wyróżniają się

s. 424–425; także: R. Giętkowski, *Odpowiedzialność dyscyplinarna w prawie polskim*, Gdańsk 2013, s. 311.

⁴ A. Marek, *Prawo karne. Zagadnienia teorii i praktyki*, Warszawa 1997, s. 322; także: V. Konarska-Wrżosek, *Dyrektywy wyboru kary w polskim ustawodawstwie karnym*, Toruń 2002, s. 50–51.

⁵ V. Konarska-Wrżosek, *Dyrektywy wyboru kary...*, wyd. cyt., s. 73.

⁶ J. Wróblewski, *Dwugłos — pod wspólnym tytułem. Recenzja pracy T. Kaczmarka — ogólne dyrektywy sądowego wymiaru kary w teorii i praktyce sądowej*, „Zeszyty Naukowe Instytutu Badania Prawa Sądowego” 1983, nr 16, s. 275–277; także: P. Góralski, *Ogólne dyrektywy sądowego wymiaru kary w kodeksie karnym z 1997 r. na tle polskich kodyfikacji karnych z 1932 i 1969 r.*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego” 2001, nr 8, s. 14.

⁷ K. Buchała (red.), Z. Cwiakalski, M. Szewczyk, A. Zoll, *Komentarz do kodeksu karnego. Część ogólna*, Warszawa 1990, s. 235; zob. L. Lernell, *Pojęcie okoliczności obciążających w prawie karnym*, „Państwo i Prawo” 1964, nr 2, s. 204–213; zob. także: wyrok Sądu Najwyższego z 29 kwietnia 1983 r., IV KR 67/83, OSNKW 1984, nr 1, poz. 8.

natomiast wspomniane powyżej okoliczności, przemawiające *verba legis* za złagodzeniem bądź zaostrzeniem kary wymierzanej w postępowaniu dyscyplinarnym.

Zasady dyscyplinarnego wymiaru kary

Podjęcie wskazanej problematyki wymaga w pierwszej kolejności zaznaczenia, że w procesie dyscyplinarnego wymiaru kary organ orzekający korzysta z tzw. luzu decyzyjnego. Zaakcentowana już w ten sposób pewna sfera dyskrecjonalności w ramach wspomnianego procesu służyła wyodrębnieniu zasady swobody orzeczniczej, która, choć niewyrażona *expressis verbis* w brzmieniu art. 134h ustawy o Policji, znalazła jednak wyraźne potwierdzenie w poglądach sądów administracyjnych⁸. Należy zatem stwierdzić, że konstrukcja uznania administracyjnego, obecna również na płaszczyźnie dyscyplinarnego wymiaru kary, sprowadza się do swobodnego wyboru przewidzianych prawem sankcji i zastosowania ich w konkretnej sprawie. Jednocześnie trzeba w tym miejscu podkreślić, że rozważana swoboda decyzyjna nie uzyskała wymiaru absolutnego. W judykaturze podnosi się bowiem, że: „[...] rozstrzygnięcia oparte na uznaniu administracyjnym muszą charakteryzować się szczegółowym uzasadnieniem polegającym na przedstawieniu wszystkich istotnych okoliczności, jakie organ brał pod uwagę przy podejmowaniu takiego a nie innego rozstrzygnięcia. Brak prawidłowego uzasadnienia takiego orzeczenia uniemożliwia bowiem — w przypadku jego zaskarżenia — kontrolę jego legalności tj. ustalenie, czy nie doszło do przekroczenia granic przyznanego uznania administracyjnego [...]”⁹. Z powyższego wynika zatem, że uznaniowość organu dyscyplinarnego przy wymiarze kary posiada *de facto* względny charakter. Pozostaje ona bowiem zdeterminowana ustawowymi wskazaniami, które wymagają uwzględnienia w tym procesie. Z drugiej jednak strony, należy zauważyć, że niniejsze założenie powinno także przeciwdziałać swoistemu schematyzmowi, który mógłby się pojawić w tego rodzaju postępowaniach. Jego dobitnym przejawem byłyby zaś sytuacje, w których organ orzekający w konkretnej sprawie wymierzałby każdorazowo takie kary, które znajdowały wcześniej zastosowanie w innych, nawet podobnych, sprawach dyscyplinarnych.

Rozważając zagadnienie zasad dyscyplinarnego wymiaru kary wypada również wspomnieć o katalogu kar (zawarty w art. 134 ustawy o Policji), który został ułożony według abstrakcyjnego stopnia dolegliwości, poczynając od najmniej dolegliwej, a kończąc na najsurowszej. Wspomniany przepis wyraża zasadę stopniowości środków odpowiedzialności

⁸ Pogląd taki (nawiązujący do niepisanego charakteru wspomnianej zasady) wyrażono również w kontekście odpowiedzialności dyscyplinarnej funkcjonariuszy Straży Granicznej; zob. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 17 listopada 2005 r., I OSK 263/05, LEX nr 192634.

⁹ Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego we Wrocławiu z 21 września 2004 r., II SA/Wr 1396/02, LEX nr 739707.

dyscyplinarnej, wskazującą organowi orzekającemu normatywnie zadeklarowane preferencje w tym zakresie¹⁰. Warto przy tym nadmienić, że w świetle komentowanej regulacji ustawodawca poprzestał jedynie na wyodrębnieniu katalogu kar, nie określając, jakiemu przewinieniu służbowemu odpowiada każda z nich¹¹.

W konwencję zasad wymiaru kary dyscyplinarnej wpisuje się także regulacja wynikająca z brzmienia art. 134h ust. 4 ustawy o Policji. Wyinterpretowana na podstawie tego przepisu zasada indywidualizacji nakazuje przyjąć, że przy ustaleniu odpowiedzialności dyscyplinarnej współdziałających, wszelkie okoliczności, wpływające na wymiar kary, wymagają uwzględnienia tylko wobec osoby, której one dotyczą¹². W tym miejscu warto odnotować, że na tle poglądów orzecznictwa pojawiły się pewne wątpliwości co do *stricte* zindywidualizowanej oceny okoliczności kształtujących dyscyplinarny wymiar kary. Reprezentatywnym przykładem dla zasygnalizowanych tutaj kontrowersji interpretacyjnych pozostaje stanowisko, w którym przekonywano, że: „Choć w myśl art. 132b ust. 3 ustawy o Policji każdy funkcjonariusz odpowiada za własne działania, zaniechania bądź inne zaniedbania, to w sytuacji wspólnego wykonywania określonych zadań służbowych nie można i nie należy negocjować ich współodpowiedzialności za przebieg realizowanych zadań (czynności) i ich skutki. Nie stanowi to realizacji zasady odpowiedzialności zbiorowej, lecz współodpowiedzialność funkcjonariuszy wykonujących razem czynności służbowe. Odstępstwo od tej zasady uzasadnione byłoby jedynie w sytuacji, gdyby jeden funkcjonariusz zachowania drugiego, stanowiącego naruszenie dyscypliny służbowej, nie mógł przewidzieć ani mu zapobiec. Wówczas nie może być bowiem mowy o winie”¹³.

¹⁰ R. Giętkowski, *Odpowiedzialność dyscyplinarna w prawie...*, wyd. cyt., s. 307.

¹¹ Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Poznaniu z 9 października 2013 r., II SA/Po 708/13, Legalis nr 790467; zob. także: wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 31 stycznia 2014 r., I OSK 2687/12, LEX nr 1449900, w którym stwierdzono, że: „W postępowaniu dyscyplinarnym dobór kary adekwatnej do przewinienia dyscyplinarnego należy do sfery uznania organów dyscyplinarnych, gdyż ustawodawca nie określił, jakiemu przewinieniu odpowiada każda z sankcji wymienionych w art. 134 ustawy z 1990 r. o Policji”; zob. także: wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z 29 stycznia 2008 r., II SA/Wa 1391/07, Legalis nr 110373 — orzecznictwie zwrócono przy tym uwagę, że skoro wydalenie ze służby jest najsurowszą karą, wynikającą z art. 134 ustawy o Policji, to w konsekwencji jej stosowanie: „[...] powinno być bardzo wnikliwie rozważone i to w szczególności w zestawieniu z brzmieniem art. 134h ust. 1 ustawy”.

¹² Zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 18 września 2012 r., II AKA 191/12, Legalis nr 739538; zob. także: wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 23 września 2014 r., II AKA 185/14, Legalis nr 1195686; zob. także: wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 26 lipca 2013 r., II AKA 136/13, Legalis nr 736462.

¹³ Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Szczecinie z 13 marca 2014 r., II SA/Sz 1165/13, LEX nr 1474233.

Jak można przypuszczać, zaprezentowanemu pogładowi towarzyszyło nie tylko założenie o etycznej proweniencji, że policjant nie powinien akceptować, tolerować ani lekceważyć zachowań innych policjantów, naruszających prawo lub zasady etyki zawodowej (§24 cyt. zarządzenia), lecz także akcentowane w judykaturze przekonanie, iż: „[...] odpowiedzialność dyscyplinarna funkcjonariuszy Policji oparta jest na regulach zastrzonych, wynikających ze szczególnego rodzaju zadań stawianych tej formacji (ochrony zdrowia mienia i życia ludzi) oraz kompetencji i związanego z działalnością Policji publicznego zaufania. Przy wykonywaniu zadań funkcjonariuszy Policji obowiązuje nie tylko dyscyplina służbowa, ale i przestrzeganie zasad etyki zawodowej, do których należy zaliczyć szczególną staranność w wykonywaniu obowiązków [...], a także poczucie odpowiedzialności każdego funkcjonariusza za nienaganne wykonanie obowiązków służbowych i wizerunek społeczny Policji. [...] W przypadku tak istotnej służby publicznej jaką jest Policja nie może być mowy o pobłażliwym podejściu do zachowania funkcjonariusza, który nawet jeśli sam nie popełnił czynu karalnego to nie zapobiegając jego popełnieniu przez innego funkcjonariusza w sytuacji, gdy jego popełnieniu powinien być i mógł zapobiec, stał się współodpowiedzialnym uczestnikiem zdarzeń, które rażąco negatywnie wpłynęły na społeczny wizerunek Policji”¹⁴. Z zasygnalizowaną tutaj specyfiką oraz wymaganiami, jakimi jest obwarowana służba policyjna, korespondowało również wyrażone w orzecznictwie przekonanie, że nawet wzorowa ocena jej dotychczasowego przebiegu nie może być zawsze wykorzystana jako ewentualne usprawiedliwienie zachowania obwinionego. Podkreśla się bowiem, że niektóre, zwłaszcza rażąco naganne, zachowania funkcjonariusza „unicestwiają” w istocie wszystko, na co latami pracował, prowadząc w konsekwencji do całkowitego podważenia jego wiarygodności zawodowej¹⁵. Z powyższymi poglądami korelowało również eksponowane w judykaturze założenie, że im wyższy stopień

¹⁴ Zob. wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Szczecinie z 13 marca 2014 r., II SA/Sz 1165/13, LEX nr 1474233; zob. także: wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 19 stycznia 2007 r., I OSK 637/06, Legalis nr 657714, w którym stwierdzono, że: „[...] określony w rocie ślubowania zakres obowiązków funkcjonariusza Policji, jako funkcjonariusza służby publicznej, wymaga szczególnej staranności w wykonywaniu zadań, które ma zapewnić realizację zadań tej służby i ochronę życia i zdrowia ludzi przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra. Jedną z podstawowych gwarancji realizacji tych obowiązków jest odpowiedzialność dyscyplinarna policjantów”.

¹⁵ Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z 27 czerwca 2012 r., II SA/Wa 626/12, Legalis nr 842588; zob. także: wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Białymstoku z 26 lutego 2015 r., II SA/Bk 1102/14, LEX nr 1796442; zob. także: wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Opolu z 27 marca 2007 r., II SA/Op 676/06, Legalis nr 129160 — w orzecznictwie wskazano, że: „[...] pozytywne ustalenia na korzyść obwinionego, takie jak: nienaganna wyróżniająca się służba, pozytywna opinia, pobudki działania, właściwości i warunki osobiste oraz stan zdrowia nie wyłączają w świetle przepisów ustawy zastosowania wobec funkcjonariusza najsurowszej kary”.

służbowy posiada obwiniony, tym większej można od niego wymagać odpowiedzialności za podejmowane zachowania¹⁶.

Ponadto, w kontekście podjętej problematyki uwagę zwraca również rozwiązanie przewidziane w art. 134g ustawy, w którym wskazano, że za przewinienie dyscyplinarne organ może wymierzyć tylko jedną karę, zastrzegając jednocześnie, iż w przypadku popełnienia kilku przewinień, kara ta może być odpowiednio surowsza. Oznacza to więc, że organ orzekający jest zobowiązany do przestrzegania zasady niepołączalności kar dyscyplinarnych¹⁷. W tym miejscu należy jednak wyraźnie podkreślić, że ustawa o Policji nie wyklucza całkowitej możliwości łączenia ze sobą ściśle określonych kar stanowiących *sui generis* wspólną reakcję na popełnienie jednego przewinienia. Taki pogląd wynika z treści art. 134e ust. 2 ustawy o Policji, w którym wskazano, że kara obniżenia stopnia nie posiada *de facto* charakteru samoistnego. Jej orzeczenie staje się bowiem możliwe tylko obok kary wyznaczenia na niższe stanowisko służbowe lub kary wydalenia ze służby.

Analizując problematykę zasad dyscyplinarnego wymiaru kary należy również stwierdzić, że ich katalog dopełniają — wprawdzie *expressis verbis* niewymienione w ustawie — zasady oznaczoności kar dyscyplinarnych oraz humanitarnego ich stosowania¹⁸, które — odpowiednio — chronią

¹⁶ Zob. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 7 grudnia 2007 r., I OSK 193/07, Legalis nr 128199, w którym stwierdzono, że: „Oficer Policji powinien w zakresie swoich obowiązków być oceniany surowiej niż funkcjonariusz, który nie jest oficerem. Oficer bowiem odpowiada za ludzi, którymi dowodzi, jest dla nich przykładem i musi podejmować decyzje, od których niekiedy może zależeć zdrowie lub życie człowieka. Taka osoba nie może pozwolić sobie na lekkomyślność lub niedbalstwo. W sytuacji orzekania w przedmiocie naruszenia obowiązków, organ wymierzający karę powinien surowiej oceniać czyny popełnione przez funkcjonariuszy, którzy są oficerami, niż innych policjantów”.

¹⁷ Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Szczecinie z 24 listopada 2009 r., II SA/SZ 845/09, LEX nr 587862; zob. także: wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Opolu z 1 marca 2010 r., II SA/Op 8/10, LEX nr 605456; zob. także: wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Opolu z 27 marca 2007 r., II SA/Op 676/06, Legalis nr 129160; zob. także: wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Szczecinie z 4 sierpnia 2011 r., II SA/Sz 226/11, LEX nr 1086691, w którym stwierdzono, że: „O ile zatem, przewinienie polegające na niedopełnieniu obowiązków służbowych nie uzasadnia wymierzenia najsurowszej kary, o tyle w świetle art. 134g ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (...) kolejne przewinienie polegające na pełnieniu służby pod wpływem alkoholu, uzasadnia jej zaostrenie”. Warto jednocześnie nadmienić, że: „Podkreślenia [...] wymaga, że w przypadku objęcia zarzutami więcej niż jednego przewinienia dyscyplinarnego, co zgodnie z art. 134g ust. 2 ustawy o Policji w razie stwierdzenia winy prowadzi do wymierzenia jednej kary dyscyplinarnej, należy udowodnić sprawstwo i winę wszystkich przewinień wskazanych w postawionych zarzutach. Brak winy co do któregośkolwiek z zarzucanych przewinień nie zezwala na wymierzenie kary za wszystkie zarzucane przewinienia”.

¹⁸ Na temat zasady humanitaryzmu zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 12 września 2013 r., II AKa 130/13, Legalis nr 761387, w którym zwrócono

przed arbitralnymi rozstrzygnięciami organów oraz sprawianiem obwinionemu nieuzasadnionej dolegliwości.

Ponadto trzeba także wspomnieć, że dla dyscyplinarnego wymiaru kary nie bez znaczenia pozostają także pewne zasady ogólnoustrojowe wynikające wprost z przepisów ustawy zasadniczej. Spośród regulacji posiadających legitymację konstytucyjną¹⁹ można wymienić: zasadę poszanowania przyrodzonej i niezbywalnej godności człowieka (art. 30 Konstytucji RP), zasadę wprowadzającą zakaz stosowania tortur oraz okrutnego traktowania (art. 40 Konstytucji RP), zasadę równości (art. 32 ust. 1 Konstytucji RP), jak również zasadę proporcjonalności w ograniczaniu korzystania z konstytucyjnych praw i wolności (art. 31 ust. 3 Konstytucji RP)²⁰.

Ogólne dyrektywy dyscyplinarnego wymiaru kary

Zgodnie z zasygnalizowanymi już na wstępie uwagami, wybór określonego rodzaju kary dyscyplinarnej determinowany jest nie tylko wymienionymi powyżej zasadami, ale również dyrektywami, które wpływają na decyzję o jej wymiarze. Ustawa o Policji wskazuje *expressis verbis* na dwie ogólne dyrektywy wymiaru kary, obligujące do zachowania współmierności wymierzanej kary do popełnionego przewinienia dyscyplinarnego oraz stopnia zawinienia²¹. Odnosząc się do wspomnianej współmierności kary, warto odnotować, że w orzecznictwie podniesiono wprost, iż niniejszy zwrot, wyrażający: „[...] podstawowy warunek sprawiedliwości, ma charak-

uwagę na jej konstytucyjny oraz międzynarodowy charakter; zob. także: postanowienie Sądu Najwyższego z 19 października 2010 r., II KK 224/10, KZS 2011, nr 1, poz. 32; zob. także: postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 26 września 2006 r., II AKz w 658/06, KZS 2006, nr 10, poz. 12; zob. także: F. Ciepły, *Poszanowanie godności skazanego w kontekście zasad etyki zawodowej funkcjonariuszy Służby Więziennej* [w:] P. Józwiak, K. Opaliński (red.), *Zasady etyki zawodowej w służbach mundurowych. III Seminarium z cyklu „Odpowiedzialność dyscyplinarna w służbach mundurowych”*, Piła 2013, s. 30 i nast.

¹⁹ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r., DzU nr 78, poz. 483 ze zm. (dalej jako Konstytucja RP).

²⁰ Do obowiązku poszanowania wartości konstytucyjnych nawiązano m.in. w wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Poznaniu z 11 października 2007 r., IV SA/Po 234/07, Legalis nr 434680.

²¹ W kontekście art. 134g ust. 2 ustawy o Policji wskazuje się, że dla oceny współmierności wymierzonej kary dyscyplinarnej znaczenie ma również to czy jest to kara za jedno przewinienie, czy też została ona wymierzona za więcej niż jedno przewinienie dyscyplinarne; zob. wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Szczecinie z 4 sierpnia 2011 r., II SA/Sz 226/11, LEX nr 1086691. Nazwy wspomnianych dyrektyw nie są przy tym eksponowane w orzecznictwie. Zob. wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z 10 grudnia 2007 r., II SA/Wa 1474/07, LEX nr 501168, w którym w sposób ogólnikowy odwołano się do obowiązku uwzględnienia przy wymiarze kary dyscyplinarnej „dyrektyw ustawowych”.

ter bezwzględny, a swoje uzasadnienie znajduje w konstytucyjnym nakazie poszanowania godności człowieka²².

Pewne kontrowersje interpretacyjne wzbudza natomiast ta część powołanego fragmentu ustawy, która w istocie nie pozwala na jednoznaczne ustalenie, czy zaakcentowany w art. 134h ust. 1 ustawy o Policji stopień zawinienia wyznacza nieprzekraczalną granicę dla wymierzanej w postępowaniu dyscyplinarnym kary. Niezależnie od wyrażonej tutaj wątpliwości, wydaje się, że forsowane w ten sposób limitujące ujęcie wspomnianej dyrektywy²³ zasługiwałoby na aprobatę. W tej postaci służyłaby ona niewątpliwie praktycznemu podkreśleniu więzi łączącej czyn obwinionego z wymierzoną mu karą²⁴. Należy przy tym zastrzec, że w zaprezentowanym znaczeniu limitujące ujęcie winy nie sprowadzałoby się jedynie do prostego wyznaczenia górnej granicy wymierzanej kary, lecz do faktycznego jej współwyznaczenia. Powyższe propozycje interpretacyjne wymagałyby jednakże podjęcia — jak można przypuszczać — niełatwej próby zdefiniowania czym jest samo zawinienie, jak również wskazania kwantyfikatorów, decydujących o możliwości jego stopniowania²⁵.

W omawianym przepisie nie nawiązano natomiast — *verba legis* — do celów indywidualno- oraz ogólnoprewencyjnych. W piśmiennictwie zwraca się jednak uwagę na ich niepisaną obecność, co w konsekwencji sugerowałoby, że wymierzona kara powinna w stosunku do obwinionego realizować cel zapobiegawczy i wychowawczy, a ponadto sprzyjać kształtowaniu świadomości prawnej społeczeństwa²⁶. Warto przy tym nadmienić,

²² Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Poznaniu z 11 października 2007 r., IV SA/Po 234/07, Legalis nr 434680. Równie trafnie podniesiono w wyroku Sądu Najwyższego z 1 października 2015 r., SNO 56/15, Legalis nr 1337384, że: „Każda kara winna być orzekana w sposób przemyślany. Winna ona bowiem być właściwa i adekwatna do charakteru przewinienia dyscyplinarnego obwinionego [...]”.

²³ K. Dudka, *Praktyczne problemy dowodzenia winy w postępowaniach dyscyplinarnych służb mundurowych*, [w:] P. Józwiak, W. Kozielowicz, K. Opaliński (red.), *Wina w prawie dyscyplinarnym służb mundurowych. V Seminarium prawnicze z cyklu „Odpowiedzialność dyscyplinarna w służbach mundurowych”*, Piła 2015, s. 14.

²⁴ Zob. A. Zoll, *Aksjologiczne podstawy prawa karnego* [w:] B. Czech (red.), *Filozofia prawa a tworzenie i stosowanie prawa. Materiały Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej zorganizowanej w dniach 11 i 12 czerwca 1991 roku w Katowicach*, Katowice 1992, s. 308.

²⁵ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 11 lipca 2013 r., II AKa 224/13, Legalis nr 744167; zob. także: H. Paluszkiewicz, *Niewinność policjanta a postępowanie dyscyplinarne*, [w:] P. Józwiak, W. Kozielowicz, K. Opaliński (red.), *Wina w prawie...*, wyd. cyt., s. 19; S. Maj, *Odpowiedzialność dyscyplinarna w Policji jako element kształtowania wizerunku formacji* [w:] P. Józwiak, W. Kozielowicz, K. Opaliński (red.), *Wina w prawie...*, wyd. cyt., s. 19 s. 37 i nast.

²⁶ Na obecność celu indywidualno- oraz ogólnoprewencyjnego zwraca uwagę m.in. W. Kotowski, ograniczając przy tym ten drugi jedynie do potrzeb kształtowania świadomości prawnej policjantów; zob. W. Kotowski, *Ustawa o Policji. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 929–930. Pogląd ten znajduje uzasadnienie w kontekście

że realizacja tego ostatniego postanowienia — wobec jego aktualnie aprobowanej postaci — nie mogłaby sprowadzać się do przykładowego ukarania obwinionego. Uzasadnienia dla zastosowania kary dyscyplinarnej nie powinno się zatem doszukiwać w argumentacji odwołującej się do konieczności zadania przykładowej, odstraszej innych funkcjonariuszy Policji, dolegliwości²⁷.

Okoliczności wpływające na dyscyplinarny wymiar kary

Z brzmienia art. 134h ustawy o Policji wynika również, że w procesie wymiaru kary organ dyscyplinarny powinien wziąć pod uwagę, poza zasadami oraz dyrektywami, również szereg innych czynników. Ta ostatnia grupa ustawowych wskazań posiada przy tym wyraźnie niejednorodny charakter, odnosząc się nie tylko do okoliczności popełnienia przewinienia dyscyplinarnego, jego skutków, rodzaju i stopnia naruszenia ciężących na obwinionym obowiązków, pobudek działania, zachowania obwinionego przed popełnieniem przewinienia dyscyplinarnego i po jego popełnieniu oraz dotychczasowego przebiegu służby²⁸ (uzupełniając w ten sposób

stricte praktycznego ujmowania zasięgu oddziaływania wymierzonej kary, który — używając określeń arytmetycznych — pozostaje w stosunku wprost proporcjonalnym do długości promienia koła, w jakim rozchodzi się o niej informacja. Nie sposób bowiem pominąć, że odbiorcą przesłania ogólnoprewencyjnego okazuje się w istocie zawężony krąg osób, ograniczający się — poza *stricte* medialnymi sprawami — do najbliższego grona obwinionego; zob. M. Szerer, *Karanie a humanizm*, Warszawa 1964, s. 164–165; także: M.J. Bednarski, *Kompendium postępowania dyscyplinarnego dla policjantów*, Warszawa 2011, s.82 (wspomniany autor odwołuje się do karnomaterialnego ujęcia dyrektywy ogólnoprewencyjnej, nawiązującej wprost do „potrzeb kształtowania świadomości prawnej społeczeństwa”).

²⁷ Zob. w tym zakresie orzecznictwo w sprawach karnych, w tym wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 13 maja 2015 r., II AKA 101/15, *Legalis* nr 1285163; zob. także: wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z 29 listopada 2012 r., II AKA 239/12, *Legalis* nr 731035; zob. także: wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z 28 listopada 2012 r., II AKA 248/12, *Legalis* nr 733808, w którym wyraźnie stwierdzono, że: „[...] wymiar kary nie może być oddziaływaniem nakierowanym na odstraszenie innych, gdyż sprawca nie byłby traktowany podmiotowo. Wypowiadając się wprost, iż doliczenie dodatkowo do wysokości kary jeszcze pewnego okresu czasu [...] w imię straszenia nieokreślonych [...] osób nie jest do zaakceptowania, chociażby ze względów humanitarnych”.

²⁸ Mając na uwadze wskazaną okoliczność, dotyczącą dotychczasowego przebiegu służby, należy stwierdzić, iż: „Okoliczność, że skarżący popełnił przewinienie dyscyplinarne na początku służby w Policji nie zwalnia organu przy określaniu wymiaru kary od wzięcia pod uwagę zachowania obwinionego przed popełnieniem przewinienia dyscyplinarnego i po jego popełnieniu oraz dotychczasowego przebiegu służby. Fakt, że okres służby w Policji jest krótki jest tylko jedną z okoliczności podlegających ocenie. Art. 134h ust. 1 nakazuje bezwarunkowo uwzględnić te okoliczności i ocenić przy wymierzaniu kary”; zob. wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Łodzi z 11 lutego 2014 r., III SA/Łd 1275/13, *LEX* nr 1510758.

wymagania wynikające z ogólnych dyrektyw wymiaru kary), lecz również do normatywnie wyodrębnionych okoliczności przemawiających na korzyść bądź na niekorzyść obwinionego.

Mając na uwadze pierwszą grupę ustawowo wyróżnionych okoliczności, wypadałoby w szczególności zaznaczyć, że wyodrębniona w ramach tej kategorii potrzeba dokonania oceny ujemnych następstw przewinienia dyscyplinarnego powinna przede wszystkim pozwolić na ustalenie stopnia naruszenia obowiązków służbowych. W judykaturze zwraca się bowiem uwagę, że starannie zebrany materiał dowodowy służy *de facto* stwierdzeniu czy naruszenie obowiązków miało w danym przypadku charakter rażący, znaczny, czy też nieznaczny. Warto również wspomnieć, że w procesie wymiaru kary dyscyplinarnej istotną rolę odgrywają także właściwości osobiste policjanta, związane m.in. z jego cechami charakteru, jak również warunki osobiste, do których zalicza się tradycyjnie warunki rodzinne, materialne i środowiskowe (odnoszące się do kręgu oraz statusu osób, z którymi utrzymuje on kontakty). Ustawowo wskazaną okolicznością, którą nie sposób byłoby pominąć przy wyborze kary, pozostaje ocena zachowania obwinionego, zarówno przed popełnieniem przewinienia dyscyplinarnego, jak i po jego popełnieniu, ale również dotychczasowa opinia służbowa, która niewątpliwie może mieć wpływ na rodzaj zastosowanej kary²⁹. Nie ulega przy tym wątpliwości, że tego rodzaju informacje powinny znaleźć odzwierciedlenie w samym uzasadnieniu wymierzanej kary (art. 135j ust. 2 pkt 6 ustawy o Policji), potwierdzając i tym samym przekonując, iż zastosowana kara jest najodpowiedniejszą formą reakcji dla danego przypadku³⁰.

Ustawa o Policji zawiera również oddzielny katalog okoliczności łagodzących oraz zaostrzających prawne konsekwencje, jakie wiążą się z ponoszoną przez funkcjonariuszy Policji odpowiedzialnością dyscyplinarną³¹. Zgodnie z art. 134h ust. 2 ustawy o Policji, zaostrzenie wymiaru kary uzasadniają następujące okoliczności popełnienia przewinienia dyscyplinarnego:

- działanie z motywacji zasługującej na szczególne potępienie albo w stanie po użyciu alkoholu lub innego podobnie działającego środka,
- popełnienie przewinienia dyscyplinarnego przez policjanta przed zastosowaniem wymierzonej mu kary dyscyplinarnej,
- poważne skutki przewinienia dyscyplinarnego, zwłaszcza istotne zakłócenie realizacji zadań Policji lub naruszenie dobrego imienia Policji³²,

²⁹ Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Bydgoszczy z 16 lutego 2005 r., II SA/Bd 1165/04, Legalis nr 569404.

³⁰ Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gdańsku z 10 grudnia 2004 r., II SA/Gd 1765/02, Legalis nr 656574.

³¹ Zob. wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego we Wrocławiu z 5 lipca 2011 r., IV SA/Wr 202/11, Legalis nr 388711, w którym *expressis verbis* stwierdzono, że: „Wymiar kary powinien uwzględniać dyrektywy jej nakładania oraz okoliczności przemawiające tak na korzyść jak i na niekorzyść obwinionego”.

³² Przesłanka ta, podobnie jak pierwsza okoliczność, odwołująca się do motywacji zasługującej na szczególne potępienie, ma charakter oceny. Wydaje się,

— działanie w obecności podwładnego, wspólnie z nim lub na jego szkodę³³.

Z kolei w myśl art. 134h ust. 3 ustawy o Policji złagodzenie wymierzanej funkcjonariuszowi kary okazuje się możliwe w wypadku:

- nieumyślności jego popełnienia,
- podjęcia przez policjanta starań o zmniejszenie jego skutków,
- braku należytego doświadczenia zawodowego lub dostatecznych umiejętności zawodowych³⁴,
- dobrowolnego poinformowania przełożonego o popełnieniu przewinienia przed wszczęciem postępowania dyscyplinarnego³⁵.

Dokonana pobieżnie analiza powołanych regulacji pozwala przyjąć, że zarówno katalog okoliczności łagodzących, jak i obciążających posiada charakter zamknięty. Ustawodawca zrezygnował bowiem z normatywnych zwrotów typu „w szczególności” bądź „przede wszystkim”, które przesądzałyby o możliwości uwzględnienia jeszcze innych przesłanek rzutuujących na wymiar kary. Z tego też względu możliwości złagodzenia wymiaru kary na podstawie art. 134h ust. 3 ustawy o Policji nie sposób byłoby argumentować szczególnym stanem psychicznym obwinionego funkcjonariusza bądź jego trudną sytuacją materialną, rodzinną czy osobistą³⁶. Podobnie za zastosowaniem wskazanego przepisu nie przemawiałoby również widmo utraty zatrudnienia w Policji, nawet przed uzyskaniem praw emerytalnych, skutkujące realnym brakiem szans na znalezienie innej pracy.

Równie niedopuszczalna pozostawałaby także próba zakwalifikowania „niskich pobudek” jako okoliczności wpływającej na zaostrzenie wymiaru kary dyscyplinarnej w rozumieniu art. 134h ust. 2 ustawy o Policji. W takim przekonaniu utwierdzają nie tylko powołane już wcześniej względy, lecz również samo brzmienie art. 134h ust. 2 pkt 1 ustawy o Policji, w którym ustawodawca posłużył się określeniem „działanie z motywacji zasługującej na szczególne potępienie”, a nie sformułowaniem odwołującym się

że — przykładowo — uchybienia wobec podstawowych obowiązków Policji mogłyby wypełniać jej treść (art. 1 ust. 2 ustawy o Policji).

³³ Tego rodzaju zaostrzenie wymiaru kary wiąże się z zasadnym przekonaniem, że naganne zachowanie przełożonego posiada negatywny, a przede wszystkim niewychowawczy wpływ na podwładnego, dostarczając mu tym samym tzw. „zły przykład”; zob. Z. Gądzik [w:] Ł. Czebotar i in., *Ustawa o Policji. Komentarz*, Warszawa 2015, s. 680.

³⁴ W tym zakresie zob. wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Szczecinie z 31 marca 2016 r., II SA/Sz 1077/15, *Legalis* nr 2038108.

³⁵ Przesłanka z tego przepisu nie zostanie spełniona wówczas, gdy do dobrowolnego poinformowania przełożonego dyscyplinarnego o popełnieniu przewinienia dochodzi przed wszczęciem samego postępowania. Dostarczenie tego rodzaju informacji w tym momencie nie zawiera bowiem w swej istocie wzmianki o złamaniu zasad etyki zawodowej policjanta, jak również o samym zdarzeniu, które skutkowałoby wszczęciem postępowania dyscyplinarnego i postawieniem zarzutu popełnienia przewinienia służbowego; zob. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 31 stycznia 2014 r., I OSK 2687/12, *Legalis* nr 787850.

³⁶ Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Białymstoku z 14 grudnia 2011 r., II SA/Bk 757/11, *Legalis* nr 481710.

do wspomnianego „działania z niskich pobudek”³⁷. Zaakcentowane przesłanki są wprawdzie znaczeniowo zbliżone, jednak wypada tutaj zauważyć, że zwrot, nawiązujący do „działania z motywacji zasługującej na szczególne potępienie”, jest znacznie węższy w porównaniu do drugiego z określeń³⁸. Zgodnie z przyjętym kierunkiem interpretacji samego nieokazania skruchy i nieprzyznania się funkcjonariusza do popełnionego błędu nie można by również oceniać w charakterze okoliczności uzasadniającej zastrzeżenie wymierzanej kary.

Uwagi końcowe

Na podstawie przeprowadzonych analiz należałoby w pierwszej kolejności stwierdzić, że regulacja dyscyplinarnego wymiaru kary wymaga, z uwagi na swoją specyfikę, a zwłaszcza wyraźnie represyjny charakter, zachowania rangi ustawowej³⁹. Na aprobatę zasługuje tym samym stanowisko Trybunału Konstytucyjnego, który za niezgodne z ustawą zasadniczą uznał upoważnienie do uregulowania w drodze rozporządzenia reguł rządzących dyscyplinarnym wymiarem kary (nieobowiązujący art. 139 ust.2 ustawy o Policji). Trafnie bowiem podniesiono, że: „[...] im silniej regulacja ustawowa dotyczy kwestii podstawowych dla pozycji jednostki (podmiotów podobnych), tym szersza musi być regulacja ustawowa i tym

³⁷ Zaakcentowana przesłanka nie powinna być przy tym utożsamiana jedynie z „działaniem z pobudek materialnych”. W tego rodzaju sytuacjach chodzi o działanie, które zasługuje na szczególne napiętnowanie; zob. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 7 maja 2015 r., I OSK 11/15, LEX nr 1794734.

³⁸ Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 30 marca 2012 r., I OSK 1811/11, Legalis nr 497053; zob. także: wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 21 marca 2002 r., II AKA 47/02, KZS 2002, z. 4, poz. 23; zob. także: wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 29 kwietnia 2008 r., P 38/06, OTK-A 2008, nr 3, poz. 46: „Pojęcie «motywacja zasługująca na szczególne potępienie» jest interpretowane podobnie jak utrwalone we wcześniejszej literaturze i orzecznictwie pojęcie »niska pobudka« [...]. W każdym razie są to pobudki godne pogardy, obrażające, powszechnie nieakceptowalne. Najczęściej będzie tu chodzić o chęć zemsty, wzbogacenia się za wszelką cenę, poniżenie kogoś, naruszenie jego godności osobistej itp. [...]. W orzecznictwie podkreśla się, że motywacja zasługująca na szczególne potępienie to motywacja, która w rozumieniu powszechnym jest jaskrawo naganna, wywołuje silne reakcje repulsywne w społeczeństwie, takie jak oburzenie, gniew (zob. wyrok SA w Krakowie z 16 stycznia 2002 r., sygn. akt II AKA 308/01, KZS nr 2/2002, poz. 32). Oznacza ona działanie z motywów zasługujących na szczególne napiętnowanie, a więc ocenianych wyjątkowo negatywnie (zob. wyrok SA w Lublinie z 27 kwietnia 1999 r., sygn. akt II AKA 12/99, OSP nr 9/2000, poz. 127)”; zob. także: wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gliwicach z 16 lutego 2010 r., IV SA/Gl 589/09, Legalis nr 381038.

³⁹ D. Korczyński, *Konwersja reżimu odpowiedzialności za niektóre zachowania stanowiące obecnie delikty dyscyplinarne w aspekcie zasady winy* [w:] P. Józwiak, W. Kozielewicz, K. Opaliński (red.), *Wina w prawie...*, wyd. cyt., s. 43 i nast.

mniej miejsca pozostaje dla odesłań do aktów wykonawczych⁴⁰. W konsekwencji w orzeczeniu tym jednoznacznie stwierdzono, że kształtowanie zasad wymierzania kar dyscyplinarnych nie powinno być poddane regulacji podustawowej, gdyż w takiej postaci nie zapewnia obwinionemu wymaganych gwarancji procesowych⁴¹.

Pewnych kontrowersji dostarcza kodeksowy zwrot, traktujący jako jedną z okoliczności zaostrzającej wymiar kary, stan po użyciu alkoholu lub innego podobnie działającego środka (art. 134h ust. 2 ustawy o Policji). O ile wątpliwości nie wzbudza założenie, że stanu tego nie usprawiedliwiają — wbrew powoływanym niekiedy argumentom⁴² — jakiegokolwiek okoliczności sytuacyjne, to jednak praktyczne rozumienie tego wyrażenia przez organy dyscyplinarne⁴³, odbiegające od definicji zawartej w art. 46 ust. 2 ustawy z 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi⁴⁴, nasuwa już pewne uwagi krytyczne⁴⁵. *De lege ferenda* można by zatem postulować stosowną nowelizację niniejszego przepisu.

Poza tym wypada również zaznaczyć, że przepisy ustawy o Policji nie określają sposobu postępowania w przypadku jednoczesnego wystąpienia okoliczności wpływających na zaostrzenie i złagodzenie kary, jak również nie normują sytuacji, w których doszłoby do zbiegu np. dwóch podstaw

⁴⁰ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 8 października 2002 r., K 36/00, OTK-A 2002 nr 5, poz. 63.

⁴¹ Tamże.

⁴² Za bezskuteczne należy zatem uznać m.in. próby łagodzenia alkoholowych skłonności problemami rodzinnymi czy majątkowymi; zob. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 31 stycznia 2014 r., I OSK 2687/12, LEX nr 1449900.

⁴³ Zob. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 31 stycznia 2014 r., I OSK 2687/12, LEX nr 1449900; zob. także: wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Białymstoku z 14 grudnia 2011 r., II SA/Bk 757/11, Legalis nr 481710; zob. także: wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z 14 czerwca 2007 r., II SA/Wa 2007/05, Legalis nr 91980. Należy bowiem wspomnieć, że komentowaną przesłankę, zaostrzającą wymiar kary, wypełniają zarówno sytuacje, w których obwiniony znajdował się w stanie po użyciu alkoholu, jak również w stanie nietrzeźwości.

⁴⁴ DzU z 2016 r., poz. 487 ze zm. Należy w tym miejscu zaznaczyć, że ustawa różnicuje stan po użyciu alkoholu oraz stan nietrzeźwości. Zgodnie ze wspomnianym powyżej przepisem, stan po użyciu alkoholu zachodzi, gdy zawartość alkoholu w organizmie wynosi lub prowadzi do: 1) stężenia we krwi od 0,2‰ do 0,5‰ alkoholu albo 2) obecności w wydychanym powietrzu od 0,1 mg do 0,25 mg alkoholu w 1 dm³. Natomiast stan nietrzeźwości zachodzi, gdy zawartość alkoholu w organizmie wynosi lub prowadzi do: 1) stężenia we krwi powyżej 0,5‰ alkoholu albo 2) obecności w wydychanym powietrzu powyżej 0,25 mg alkoholu w 1 dm³; zob. także: Z. Gądzik, [w:] Ł. Czebotar i in., *Ustawa o Policji...*, wyd. cyt., s. 678–679.

⁴⁵ Zob. T. Kaczmarek, *O pozytywnej prewencji w ujęciu projektu kodeksu karnego z 1994 r.*, „Palestra” 1995, nr 3–4, s. 71; także: tenże, *Sędziowski wymiar kary w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w świetle badań ankietowych*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1972, s. 75; także: tenże, *Problem indywidualizacji wymiaru kary sprawiedliwej i celowej*, [w:] *Dyrektywy sądowego wymiaru kary*, J. Majewski (red.), Warszawa 2014, s. 20.

uzasadniających złagodzenie bądź zaostrzenie wymierzonej kary. Podobnie, w komentowanej regulacji nie rozstrzygnięto kwestii ewentualnego pierwszeństwa wymienionych w nim dyrektyw wymiaru kary. Należy więc przyjąć, że decyzja w tym zakresie została pozostawiona swobodnemu uznaniu organu dyscyplinarnego⁴⁶.

Stosownego rozważenia wymagałaby również kwestia ewentualnego pominięcia w ustawie o Policji katalogu wspomnianych powyżej okoliczności wpływających na złagodzenie bądź zaostrzenie wymierzonej kary. Rezygnacja z tych przepisów świadczyłaby o większym zaufaniu ustawodawcy do organów orzekających, jak również pozwalałaby na uniknięcie nasuwających się niekiedy wątpliwości co do oceny, czy daną okoliczność można każdorazowo — w sposób bezwzględny — traktować jako obciążającą lub łagodzącą⁴⁷.

De lege ferenda można by również postulować wyodrębnienie w treści art. 134h ustawy o Policji celów zapobiegawczych i wychowawczych, jakie zastosowana kara dyscyplinarna powinna odnieść w stosunku do obwinionego⁴⁸. Wydaje się, że nawiązanie właśnie do tych względów nie zużyłoby przepisów komentowanej ustawy, a wręcz przeciwnie mogłoby przynieść pozytywne rezultaty. Wyeksponowanie *expressis verbis* dyrektywy indywidualnoprewencyjnej obliłowałoby bowiem organ orzekający wprost do wnikliwego rozpoznania osobowości obwinionego⁴⁹, a tym samym sprzyjałoby pełniejszej realizacji innych, zamierzonych celów ukarania dyscyplinarnego.

⁴⁶ Na uwagę zasługuje stanowisko wyrażone w wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Poznaniu z 11 października 2007 r., IV SA/Po 234/07, Legalis nr 434680, w którym jednocześnie trafnie zastrzeżono, że: „Nie wystarczy wskazanie w uzasadnieniu orzeczenia kary wydalenia funkcjonariusza Policji ze służby, iż przy wymierzeniu kary wzięto pod uwagę zarówno okoliczności mające wpływ na jej zaostrzenie, jak i okoliczności łagodzące jej wymiar. Organ w uzasadnieniu winien wskazać, dlaczego takie okoliczności jak dotychczasowy przebieg służby, pozytywne opinie przełożonych, dotychczasowa niekaralność, pobudki działania wynikłe na skutek zbiegu stresogennych okoliczności w życiu osobistym, a również podnoszone kwalifikacje zawodowe nie zostały uwzględnione przy wymierzaniu kary. Uzasadnienie orzeczenia winno wyraźnie wskazywać, jakie okoliczności przemawiają za zaostrzeniem kary i dlaczego pomimo istnienia okoliczności łagodzących zastosowano ten, a nie inny wymiar kary”.

⁴⁷ Na tego rodzaju wątpliwości zwracano uwagę w literaturze karnistycznej; zob. W. Wolter, *Zasady wymiaru kary w kodeksie karnym z 1969 r.*, „Państwo i Prawo” 1969, nr 10, s. 515–516.

⁴⁸ Wobec wyrażonych w piśmiennictwie karnistycznym wątpliwości co do dyrektywalnego statusu prewencji ogólnej, trudno byłoby postulować jej umieszczenie w powołanej regulacji.

⁴⁹ Trafnie bowiem zauważa się, że: „Każdy człowiek nie jest przecież osobą wyłącznie zdeterminowaną przez czynniki zewnętrzne i jego wrodzone przyrodzone, ale ma możliwość doskonalenia własnej osobowości, jeśli tylko przyjmie na siebie tego rodzaju trud”; zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 6 grudnia 2007 r., II AKa 353/07, Legalis nr 157697.

Słowa kluczowe: zasady, dyrektywy oraz okoliczności wpływające na wymiar kary, odpowiedzialność dyscyplinarna w policji, kara dyscyplinarna, ustawa o Policji

Streszczenie: W niniejszym artykule podjęto próbę omówienia reguł, rządzących dyscyplinarnym wymiarem kary wobec policjantów. Skupiając uwagę na determinantach, zawężających tzw. swobodę orzeczniczą, starano się określić ich rolę w procesie kształtowania konsekwencji prawnych, które w sposób nieuchronny wiążą się z reżimem odpowiedzialności dyscyplinarnej. Przyjmując tradycyjny podział ustawowych wskazań wymiaru kary, aprobowany na płaszczyźnie odpowiedzialności represyjnej, odrębnie przeanalizowano zasady, dyrektywy oraz okoliczności wpływające na rodzaj zastosowanej reakcji dyscyplinarnej wobec funkcjonariuszy Policji.

Keywords: principles, directives, and circumstances affecting the type of a disciplinary response, disciplinary liability of the police, disciplinary penalty, Act on the Police

Summary: This article attempts to describe the principles governing the disciplinary punishments against police officers. By focusing on determinants limiting the so-called freedom of judicial decisions, the article tries to determine their role in a process of creating legal consequences which are inevitably related to the disciplinary liability regime. By adopting the traditional division of statutory indications of punishments approved in the field of punitive liability, the principles, directives, and circumstances affecting the type of a disciplinary response used towards Police officers are separately analyzed.